Juliska

Élt egyszer egy nagy városban egy özvegyasszony, s annak volt hat édes- meg egy mostohaleánya: Juliska. Istenben boldogult két urától maradt hát gyermeke elég, de vagyonkája is volt annyi, hogy ha dolgozott és takarékoskodott, elég jól megélhetett belőle.

Élni meg is élt, de nyugalom nem mindig volt a házban, mert az asszonynak is, a leányainak is örökké volt valami bajuk Juliskával. Ugyancsak mostohán bántak vele. A többi még nyolc órakor is ott hemmedezett, hentergett a jó meleg ágyban, de Juliskát már hajnalban felverte a mostohaanyja a szalmapárnájáról:

– Kelj fel rögtön, te álomszuszék! Estig sem kelnél fel, ha az ember magadra hagyna! Mikor akarsz enni adni a disznóknak? Mikor fejed meg a tehenet? Hát a jószágok meddig várjanak, hogy kiereszd őket?!

Juliska az ilyen szép költögetésnek a végét már nem is igen hallotta, mert az ő felkelése sokkal rövidebb ideig tartott annál. De a munka végeztével mégis arra ment be a házba, hogy a mostohája javában szidja, amiért mindig átalussza a nap első részét, amikor pedig a legjobban kellene dolgoznia. Aztán meg azért kezdték szidni, hogy miért hord a lábán cipőt, mezítláb sem marná meg a lábát a béka! Igaz, nem marta volna meg: késő ősz volt, vastagon állt reggelenként a hóharmat.

És valahányszor eljött az evés ideje, Juliska mindig éppen akkor kapta a legtöbb munkát; csak úgy, munka közben ette meg azt a kis ételmaradékot, amit odadobtak neki. A többi hat leány a megterített asztal mellől azért sem mozdult el, hogy egy ital vizet töltsön magának, Juliska azt is odaadta a kezükbe. De hiába adtak Juliskának csak olyan „másnak nem kell" ételeket, hiába kucibálták, gyötörték egy nap százféleképpen, mégis csupa egészség, csupa pirosság volt az orcája; csupa jókedv, csupa ének hallatszott örökké a szájából. A hat elkényeztetett pedig fehér és sárga volt, egy víg szó vagy

kacagás hétszámra sem került ki a szájukból. Olyan csúfak voltak Juliska mellett, mint a szamártövis a szép rózsa mellett.

Emiatt a mostohatestvérei, de legfőképpen a mostohaanyja szíve tele volt irigységgel, és ha tehették volna, beleölték volna egy kanál vízbe Juliskát. De minthogy ezt nem tehették, napról napra rosszabbul bántak vele, s egy alkalommal a mostohaanyja ártatlanul meg is verte. Juliska egy szóval sem mondta, hogy ne üsse. Sírásra sem fakadt, csak a szeme könnyezett, de az is csak rövid ideig. Verés után csak arról lehetett volna megtudni, hogy valami baja van, hogy a szájában hallgatott az ének, s nem mosolygott a szeme.

Így ment ez egészen estelig, amikorra Juliska minden nagyobb munkát elvégzett. Akkor fogta magát, elbúcsúzott az anyjától, testvéreitől, s elindult szolgálni. Szégyellt az úton menni, nehogy az ismerősei meglássák, hogy el kell bujdosnia hazulról. Ezért hátrament a kert végébe, s a mezőn indult el.

Amint ott megy, valamelyik kertből egyszer csak különös jajgatást hall. Arrafelé siet, hát látja, hogy egy öreg káposztafejet erősen rág egy nagy szakállú kecske; a káposzta jajgat oly keservesen. Elkergette onnan a kecskét, s menni akart tovább, de a káposzta megszólította:

– Nem úgy van az, jó leány! Én a káposztakirály vagyok, s egyen meg inkább százszor a kecske, mint hogy egyszer is meg ne hálájam azt a jót, amit velem tettél. Fogd, itt van ez a magocska. Egyebet nem adhatok, de ennek is veheted valami hasznát.

A leány megköszönte szépen, s bekötötte a zsebkendője szegletébe, aztán indult tovább. Még el sem gondolkozhatott jóformán, hogy „de furcsa is volt az a káposzta", amikor már megint jajgatott valami. Széjjelnéz, hogy mi az. Hát látja, hogy ott egy nagy bokor szőlő, amelyikről egy rossz gyermek ágastól tördeli a szép szőlőgerezdeket.

Jól megszidta a gyermeket, és elzavarta onnan. Ő is tovább akart menni, de a szőlő átadott neki egy ágacskát. Elvette a leány azt is, és minden baj nélkül megérkezett a város végére. Csakhogy ott egy öreg koldussal találkozott. Ott feküdt az szegény piszkosan, betegen, éhesen, és mozdulni sem tudott. Megsajnálta Juliska, vizet vitt neki, megmosta, megtisztogatta, aztán megetette, szénából jó ágyat csinált neki egy fa alá, és indulni is akart tovább.

– Innen bizony egy tapodtat sem mész – mondta neki a vén koldus –, amíg én is valami jóval nem leszek hozzád.

S azzal a kezébe nyomott egy kicsi sípot.

– Nem veszem én ennek semmi hasznát – felelte a leány –, hisz én nem tudok rajta muzsikálni.

– Dehogynem! Csak vedd a kezedbe, s gondolj valami víg nótát.

A leány úgy tett, s a síp egyszeriben elkezdett szólni, de olyan szépen, hogy szebbet sehol sem lehetne hallani.

– No, most gondolj egy búsat! – szólt újra az öreg.

A leány így tett. A sípocska szava erre búsra fordult, és szólt szépen, egészen addig, amíg a leány azt nem gondolta, hogy most már elég lesz. Juliska megszerette a kicsi sípot, mégis vissza akarta adni, hogy ő azt nem érdemli meg, de az öreg azt felelte:

– Ezren is elmentek mellettem, de egynek sem jutott eszébe, hogy segítsen rajtam, csak neked. Ha te nem érdemled meg, akkor más sem. Vedd el, ha mondom!

Juliska megköszönte szépen, s azzal továbbindult. Nem messze onnan volt egy nagy kert, annak a közepén egy szépséges szép kastély. Mikor odaért, gondolta magában: „Ide benézek, hátha megfogadnának szolgálónak."

Jó helyre jutott, mert a király lakott ott, s valami miatt épp aznap kergette el a szobalányát. Juliska az első látásra megtetszett neki, s egyszeriben felfogadta szobalánynak. Nem is bánta meg, mert Juliska pontosan, rendesen végezte a dolgát. Mindent a király kedve szerint tudott csinálni; a király egy hónap múlva úgy érezte magát nélküle, mint a jobb keze vagy az egyik lába nélkül.

Eltelt közben egy fél esztendő. Juliska ezalatt is sokszor szerette volna látni a mostohaanyjáékat, akármilyen rosszak voltak is hozzá, s egy vasárnap délután megkérte a királyt, hogy engedje őt egy napra haza.

Majd elsírta magát, amikor látta, hogy milyen pusztulás ment végbe odahaza. Nem kellett ott többet tehenet fejni, disznókat, tyúkokat ápolni: híre se volt már semmi affélének. A mostohaanyja, a testvérei rongyosak, rendetlenek voltak; napról napra alig akadt ennivalójuk. De nem csoda: a leányok nem tudtak, nem is akartak dolgozni; az asszony is ahhoz volt szokva, hogy a ház dolgát más végezze, ő pedig csak parancsoljon. Így aztán, amikor Juliska elment, s nem volt, aki dolgozzék, akinek parancsoljanak, hamar elfogyott a vagyonkájuk, s már nem sok hiányzott ahhoz, hogy koldusbotra jussanak.

Amikor Juliska visszatért a palotába, ment egyenesen a királyhoz, s ott azt mondta neki:

– Felséges királyom, sok jóval volt hozzám, meg is becsült érdememen felül, de mégis itt kell hagynom felségedet.

– Hát már miért kellene? – kérdezte a király megrökönyödve.

– Ne haragudjék meg reám, felséges királyom, de van nekem egy mostohaanyám meg hat mostohatestvérem. Egyik sem úgy nőtt fel, hogy dolgozni tudjon, és elvesznek, ha haza nem megyek, s nem dolgozom rájuk.

– Nem mész biz innen, inkább ők jönnek ide. Még az is akad, amiből megéljenek. Én ugyan el nem eresztlek téged!

Nem is eresztette, hanem odavitette a hat testvérét meg a mostohaanyját. Még külön lakást is adott nekik, ahol úgy élhettek, ahogyan a bárók sem különben.

Eleinte nagyon hálásak voltak ezért Juliskának, de a második héten már kezdtek parancsolgatni neki, s a végén úgy beszéltek vele, mintha Juliska került volna az ő kegyelmükből a királyi palotába.

De még ezzel sem elégedtek meg a rossz lelkek, hanem amikor látták, hogy a király úgy bánik Juliskával, mintha vele egy testből való édes vér volna, majd felvetette őket a nagy irigység. Még Juliska élete ellen sem átallottak áskálódni.

Volt a királynak egy szép, aranyszőrű kecskéje. Az a kecske egyszer beteg lett; látszott rajta, hogy nemsokára vége az életének. A király nagyon búsult, mert amióta a gyönyörű szép felesége meghalt, ez az állat tartotta benne a lelket. Ez volt az egyetlen emléke a feleségétől. A felesége is ehhez a kecskéhez ragaszkodott a legjobban mindazok közül, amit férjhezmenetelekor magával hozott.

Nagy búbánatában jó darabig aludni sem tudott a király, de a fáradtságtól végül mégiscsak elszunnyadt, s azt álmodta, hogy az ő kecskéje nem halna meg, ha valahonnan arany káposztafejet kerítenének neki, és azzal etetnék. Egyszeriben követeket küldött szét az országban a király, kerestetett mindenfelé, hátha valahol aranykáposztára akadnának; ám hiába, nem találtak olyat sehol.

Amikor a király a hír hallatán még jobban búnak eresztette a fejét, besompolyog hozzá Juliska mostohaanyja, s nagy titkolózva azt mondja:

– Nem kellene felségednek az országban kerestetnie, mert a tulajdon házában van az az ember, aki, ha akarja, mindjárt előteremti az aranykáposztát!

A király előbb megnézte, vajon nincs-e megzavarodva az asszony, s amikor látta, hogy eszénél van, kérdezi:

– Ki az?

– Szégyenemben el sem kellene árulnom, hogy a rokonságomban ilyen gonosz lélek akad, de nem nézhetem tovább felséged bánatát. Megmondom, hogy az a rosszlelkű Juliska az, aki elő tudná teremteni az aranykáposztát.

A gonosz asszony még azt is hozzátette, hogy Juliska bizonyára tagadni fog mindent, de nem kell hinni neki, hanem rá kell keményen parancsolni.

A király erre rögtön előhívatja Juliskát, és nem is kérdez tőle semmit, hanem egyszeriben ráparancsol:

– Ha reggelre aranykáposztát nem teremtesz a beteg kecskének, forró kemencébe vettetlek, s ott égettetlek meg!

Azzal otthagyta a csodálkozástól majdhogy kővé nem változott leányt. Szegény Juliska elvánszorgott a szobájába, ott leült, és olyan keservesen sírt, hogy bárki megsajnálta volna. Sírás közben egyszer csak előveszi a zsebkendőjét, hogy a szemét megtörölje, hát látja, hogy valami bele van kötve az egyik szögletébe. Kioldja, s meglátja azt a káposztamagot, amelyet a káposzták királyától kapott. Gondolta, próbál vele egyet: beleültette egyszeriben egy virágcserépbe. Aztán sírt tovább; addig sírt, amíg végül elaludt.

Mikor hajnalban fölébredt, mindjárt valami igen fényes dolog tűnt a szemébe. Nézi, mi az, hát egy nagy fej szép aranykáposzta. Bezzeg megjött erre a kedve, futott vele mindjárt a királyhoz. Az fogta a káposztát, letört róla néhány levelet, és megetette a beteg kecskével. Az álma nem hazudott, mert a kecske azonnal meggyógyult tőle.

A gonosz asszony meg a leányai majd elpusztultak mérgükben, amikor látták, hogy a királlyal még jobban megszerettették Juliskát, ahelyett hogy elválasztották volna tőle. Új gonoszságot találtak ki ellene.

– Ugye igazam volt tegnap, felséges királyom? – mondogatta a vénasszony, mihelyt kettesben maradt a királlyal. – Csakhogy ennél még többet is tud ám az én Juliskám! Ő azt is meg tudná tenni, hogy ezek helyett a bokrok helyett csupa arany szőlőindával futtatná be ennek a szép kastélynak az ablakát. Csak persze keményen rá kell parancsolni!

A király nem sokat gondolkozott, hanem kivágatott a kastély mellől minden bokrot. Akkor megparancsolta Juliskának, hogy ha kedves az élete, az egész kastély falát futtassa be arany szőlővesszőkkel.

Juliska sírva kérte, hogy ne kívánjon ilyet tőle, mert ő is csak azt tudja, amit más ember is tudhat, ám a király nem engedett:

– Ha aranykáposztát neveltél, aranyszőlőt is nevelhetsz! – mondta neki, s azzal faképnél hagyta.

Juliska bement a szobájába, s ahogy ott búslakodott, rendezkedett, egyszer csak a kezébe került az a kicsi szőlőág, amelyet a szőlőkirálytól kapott.

„Hátha ezzel is úgy járnék, mint a káposztamaggal!" – gondolta magában. Lement a kastély ablaka alá, ott a szőlőágat beleszúrta a földbe, jól megöntözte, s aztán lefeküdt aludni.

Reggel a király arra ébredt, hogy káprázik a szeme világa a nagy fényességtől, amelyet a napkelte felőli ablakból látott. Az egész falat befutották a szép, aranylombú szőlővesszők; úgy fénylettek a nap sugaraitól, hogy a napra lehetett nézni, de azokra nem.

Küldött egyszeriben Juliska után, aki épp akkor ébredt fel.

Amikor a lány kilépett az ajtón, legelőször a nagy fényességet látta meg, s neki is úgy káprázott tőle a szeme világa, hogy azt sem tudta, merre menjen. Ám ott várta már a király a főembereivel, hogy együtt nézzék meg a szép szőlőbokrot.

Nagy öröme volt a királynak, mert az egész világból csodájára jártak az ő szépséges kastélyának. Örömében azt ígérte Juliskának, hogy kívánjon akármit, ő megadja.

Juliska legelőbb is azt kívánta, hogy többet ne adjon neki efféle parancsokat. Másodszor: mondja meg, hogyan jutott eszébe, hogy tőle aranykáposztát és aranyszőlőt kívánjon.

– Mostohaanyád tanított rá! – mondta a király.

Juliska nem akarta hinni, de csakhamar a saját fülével hallotta, amikor a mostohaanyja a szomszéd szobában harmadszor is efféle tanácsot adott a királynak.

Attól kezdve mindig kerülte az anyját, az pedig, hogy bosszút álljon, amiért a király nem hallgat többé az ő szavára, egy éjjel megölte a szép, aranyszőrű kecskét. Azt gondolta, hogy majd Juliskára fogja, de csúful járt, mert a kertész meglátta, és bejelentette a királynak. A király egyszeriben megfogatta, tüzes kemencébe vettette a leányaival együtt, s ott adták ki kárhozatos, rossz lelküket.

Amikor Juliska meghallotta a dolgot, akkor már hamuvá égtek mind a heten, nem segíthetett rajtuk. Megsiratta őket, s azután is sokat búsult utánuk, pedig nem érdemelték meg.

Búsult a király is a szép kecskéért, nem kellett neki se étel, se ital, elkerülte a szemét az álom. Olyan volt, mint egy árnyék; már attól féltek, hogy hamarosan ő is követi a kecskét.

Eszébe jutott akkor Juliskának a szépen szóló sípocska. Elővette, hogy könnyítsen valamit a bánatán, mert az anyja s a testvérei mellett a királyt is sajnálta.

Előbb szomorú nótát muzsikálgatott, de attól még búsabb lett, ezért vígra fordította. Hát attól lassanként kezdett fogyni a lelke búbánata! Gondolta, ettől talán a király is magához térhet. Elment hozzá, neki is előbb bánatosan muzsikálgatott, aztán kissé vígabban, megint vígabban. És lám: olyan csodálatos hatása volt annak a muzsikának, hogy utána a király megkönnyebbült, evett is, aludt is egy kicsit.

Azután mindennap muzsikált neki Juliska, és attól apránként egészen felvidult a király lelke. Annyira megszerette azt a jó leányt, hogy előbb hercegnővé tette, azután feleségül vette, s máig is boldogan élnek, ha meg nem haltak.

Aki nem hiszi, másszon fel a hiszemfára.

magyar népmese